

Handläggare: Styrelsen

Datum: 2019-03-03

Dnr: O412-3/1819

1

2

Följebrev Proposition 3:

3

Åsikter kring psykisk ohälsa

4

Bakgrund

5 SFS anser att alla människor ska kunna ta del av och slutföra en
6 utbildning. För att kunna göra detta är det centralt att det inte finns
7 psykosociala eller fysiska hinder som försvårar situationen. Psykosocial
8 arbetsmiljö inbegriper faktorer som kan leda till att en person trivs, mår
9 bra och upplever en god psykisk hälsa. Diskussionen kring hur psykisk
10 ohälsa och arbetsmiljö påverkar studenter är högaktuellt då psykisk
11 ohälsa ökar både i samhället som stort och för unga människor i
12 synnerhet. Psykisk ohälsa är något som riskerar drabba alla studenter
13 inom högre utbildning, oavsett utbildningsnivå eller studieinriktning, och
14 riskerar störa en persons studier på ett sådant allvarligt sätt att
15 studenten inte klarar av att slutföra sin studier. Folkhälsomyndighetens
16 undersökningar¹ tyder på att studenter är mer benägna att få en nedsatt
17 psykosocial hälsa jämfört med yrkesarbetande i samma ålder och således
18 måste särskilda åtgärder tas för just gruppen studenter.

19

20 Bakgrunden till denna proposition är att SFS styrelse upplever att det
21 finns luckor i SFS ställningstaganden som gäller fokusfrågan om
22 studenternas psykosociala hälsa och arbetsmiljö. Det bör tilläggas att
23 styrelsen anser att SFS principprogram omfattar åsikter tillräckligt bra
24 och på rätt nivå för vald fokusfråga. Styrelsen anser att
25 principprogrammet omfattar de grundläggande principerna som ska gälla
26 för studenters hälsa och har därför valt att utveckla åsikter inom området
27 i våra ställningstagande, då mer specifikt i *En öppen och jämlik högskola
28 för alla*. En generell motivering till de föreslagna ändringarna är att
29 tydliggöra åsikterna inom ramen för vald fokusfråga så att de ska vara
30 mer användbara i det vardagliga arbetet för SFS.

31

¹ Folkhälsomyndigheten 2018, *Universitet och högskolor kan förebygga psykisk ohälsa bland studenter*

32 Under framtagandet av propositionsförslagen har det funnits en
33 medvetenhet om komplexiteten kring åsiktsutveckling för SFS fokusfråga
34 om studenters psykosociala hälsa och arbetsmiljö. Det finns många
35 nyanser av en problemformulering och förslag inom området som är tufft
36 att avgränsa. Det vill säga att det inom universitets- och högskolevärlden
37 finns många potentiella orsaker som berör en students välmående. Inom
38 ramen för vald fokusfråga och det som beslutades på SFSFUM 2018 i
39 Gävle om bland annat att SFS ska verka för en bättre nationell
40 kartläggning om de bakomliggande orsakerna så menar styrelsen att
41 förslagen i propositionen är åsikter som SFS med fördel utvecklar för att
42 öka sin förmåga att arbeta effektivt mot en värld där studenter mår bättre
43 än idag. Dessa åsikter speglar inte helheten för att komma åt problemet
44 men tillsammans med tidigare beslut kan vi nå längre än vad vi kunnat
45 med de befintliga åsikterna. Till denna proposition finns det en bilaga där
46 det går att läsa förslag på ändringar färgkodat för att förenkla läsningen
47 och tydligheten i vad styrelsen föreslår.
48

49 Till SFS fullmäktige i Östersund vill styrelsen lyfta in åsikter i SFS
50 ställningstaganden för att utveckla SFS åsikter kring psykosocial hälsa
51 och arbetsmiljö. Frågan är en treårig fokusfråga för SFS 2019-2021. I
52 propositionen hittar ni förslag till ändringar i SFS ställningstagande *En*
53 *öppen och jämlik högskola för alla* (Dnr: O11-6/1516).
54

55 De områden som tillkommer är följande:

- 56 ● Studerandeskyddsombud
- 57 ● Tillsyn
- 58 ● Rehabiliteringsansvar
- 59 ● Kvalitetssäkringssystemet
- 60 ● Studenthälsan

61
62 Nedan följer motiveringar för att föra in ovanstående punkter i styckena
63 3.4, 3.6 och 3.7 i ställningstagandet *En öppen och jämlik högskola för alla*.
64 Eventuella yrkanden sker med fördel på texten längst ner i detta
65 propositionsdokumentet under motiveringarna och att-satserna. Bilagan
66 till propositionen är färgkodad utifrån ett pedagogiskt syfte så att det är
67 enklare att se vilka förändringar som föreslås. Andra förslag på
68 förändringar i ställningstagandet yrkas på genom övrig motion till
69 fullmäktige.

70 Motiveringar

- 71 ● 3.4 Stycket får en ny rubrik som bättre täcker det föreslagna nya
72 innehållet. Det är huvudsakligen tre delar i stycket som börjar med en
73 erkännande problemformulering som greppar problembilden på individ-
74 och samhällsnivå samt kopplar även ihop ett erkännande om att den
75 psykiska hälsan kan påverka den fysiska hälsan.

76
77 För det andra ger stycket ett användbart verktyg för åsikter och arbete
78 kring tillsyn och vem eller vilka som ansvarar när arbetsmiljöarbetet

79 brister. Stycket påtalar även vikten av studentkårernas rätt till
80 representation. Detta då studentkårerna har olika förutsättningar vilket
81 påverkar deras systematiska arbetsmiljöarbete och studentmedverkan
82 där inom.
83

- 84
- 85 • **3.6** I detta stycke föreslås åsikter om studenthälsan som syftar till
86 att SFS inte behöver ha åsikter om studenthälsans utformning av
87 sin verksamhet; styrelsen föreslår istället att detta hanteras per
88 studentkår gentemot sitt respektive lärosäte. På den nationella
89 nivån bör frågorna istället handla om förutsättningar för
90 studenthälsan överlag. Exempelvis kan samverkan och samarbete
91 ske med Sveriges universitets- och högskoleförbund (SUHF) eller
92 regeringskansliet. Trots att SFS i mindre utsträckning behöver ha
93 åsikter om hur studenthälsan formar sin verksamhet finns där en
94 skillnad på inriktning och utformning. Stress är en övergripande
95 term som lyfter en väldigt central problembild för studenter och bör
96 därför vara prioriterad i det preventiva arbetet som studenthälsan
97 utför. Det är även viktigt att ett likvärdigt arbete med
98 studenthälsomottagningar prioriteras i hela landet, på alla
99 utbildningar oavsett vad eller var du studerar. Olika
100 förutsättningar och olika modeller för hur studenthälsan
101 organiseras gör att det inte finns en enkel lösning som är nationell
102 även om likvärdighet bör eftersträvas.
103

104 Avslutningsvis i detta stycke föreslår SFS styrelse att lägga till
105 åsikter om samverkan mellan lärosäten, myndigheter och
106 studenthälsor samt det landsting eller region som ansvarar för den
107 lokala sjukvården. Anledningen är att lärosätena och
108 regionen/landstinget i grunden har olika uppgifter och syften,
109 därmed önskar styrelsen att dessa aktörer ges rätt förutsättningar
110 att samverka om så efterfrågas av någon part.
111

- 112 • **3.7** I detta stycke föreslår styrelsen att förtydliga att lärosätena
113 redan har ett rehabiliteringsansvar, således behöver inte SFS driva
114 att de ska få det ansvaret då de redan har det. SFS kan då med
115 tydligare kraft poängtera att lärosätena måste ta det ansvaret och
116 om så inte sker bör det också få konsekvenser.
117

118 Styrelsen föreslår också göra ett smärre förtydligande avseende
119 studenter och deras medborgarskap. Detta påverkar inte den
120 politiska hållningen att även studenter som inte är svenska
121 medborgare ska innefattas av det stöd som finns för psykosocial
122 hälsa vilket förtydligas i meningen efter.
123
124

125
126

Proposition 3: Åsikter kring psykisk ohälsa

127
128

Förslag till beslut

Styrelsen föreslår fullmäktige

129
130

att ersätta stycket 3.4, i *En öppen och jämlik högskola för alla* i enlighet med stycket 3.4 *Psykosocial hälsa och arbetsmiljö* nedan

131
132

att ersätta stycket 3.6 i *En öppen och jämlik högskola för alla* i enlighet med stycket 3.6 *Hälso- och sjukvård* nedan

133
134

att ersätta stycket 3.7 i *En öppen och jämlik högskola för alla* i enlighet med stycket 3.7 *Sociala trygghetssystem* nedan

135 3.4 Psykosocial hälsa och förutsättningar för en god 136 arbetsmiljö

137 Fler studerande drabbas idag av en sämre psykisk hälsa och SFS anser att
138 studiesituationen och arbetsmiljön relaterar till detta. En försämrad
139 psykisk hälsa leder till att studenternas fysiska hälsa kan bli lidande, att
140 färre studenter genomför sina studier samt medför ökade kostnader för
141 både samhället och individen när denne hamnar i en situation utan
142 avklarade studier. Detta ger i sin tur individen sämre förutsättningar för
143 kommande utmaningar som exempelvis arbetslivet. **#P3-stycke-1**

144 SFS menar på att tillsynsärenden bör få en tydligare ställning. Idag
145 bedriver UKÄ det vardagliga tillsynsarbetet på våra lärosäten men andra
146 myndigheter med andra uppdrag påverkar också, exempelvis
147 Arbetsmiljöverket (AV) eller Diskrimineringsombudsmannen (DO). Dock
148 menar SFS på att tillsyn kring lärosätenas systematiska
149 arbetsmiljöarbete bör förankras inom och mellan myndigheterna som
150 besitter kompetens inom området oavsett vilken myndighet som arbetar
151 med tillsynen. Myndigheterna bör bistå med utbildning eller med annan
152 metod stödja samt bidra till att följa upp lärosätenas systematiska
153 arbetsmiljöarbete så att det sker effektivt och nära studenten. SFS menar
154 att myndigheterna ska utveckla detta arbete tillsammans genom
155 samverkan och att ansvaret vilar lika tungt på alla de myndigheter som
156 ansvarar för studenternas arbetsmiljö. **#P3-stycke-2**

157 Vidare vill SFS förtydliga studentkårernas roll i att utse
158 studerandeskyddsombud vid respektive lärosäte. Studentkårerna ska
159 besitta ensamrätt vid respektive lärosäte att utse och samordna
160 funktionerna för studerandeskyddsombud. Därmed bör studentkårerna
161 även ges rätt förutsättningar för att utse, samordna och utbilda dessa
162 studerandeskyddsombud och för att uppnå rätt förutsättningar för att
163 utbilda så är en utbildning motsvarande skyddsombudens viktigare än om
164 lärosätet, studentkårer eller annan aktör organiserar utbildningen.
165 Studerandeskyddsombuden ska ha en ställning som motsvarar
166 skyddsombudens, oavsett om de jobbar med fysisk eller psykosocial
167 arbetsmiljö. **#P3-stycke-3**

168 Under de 25 första åren av Arbetsmiljöverkets föreskrifter för social och
169 organisatorisk arbetsmiljö (kallad AFS 1980:14) innefattades studenter.
170 Det innebar att studenter hade samma skyddsnät i arbetsmiljön som
171 arbetstagare. SFS menar att studenter precis som anställda har rätt till
172 en trygg social och organisatorisk arbetsmiljö. Därför är det av stor vikt
173 att staten och/eller dess myndigheter har riktlinjer, lagar och förordningar
174 som motsvarar en god arbetsmiljö för studenter, såsom anställdas rätt till
175 en trygg social och organisatorisk arbetsmiljö. En god arbetsmiljö för
176 studenter innefattar inte exakt samma saker som för anställda. Bland
177 annat är det av stor vikt för studenters arbetsmiljö att det finns välgjorda
178 och genomtänkta kurs- och utbildningsplaner som säkerställer en rimlig

179 arbetsbelastning och sammanhängande utbildningsprogram samt
180 tillgängliga, behagliga och trygga fysiska miljöer. Det är även viktigt att
181 säkerställa existensen av medlande funktioner mellan studerande och
182 eventuella handledare, i synnerhet i positioner där risk för
183 personkonflikter kan uppstå. **#P3-stycke-4**

184 3.6 Hälsa- och sjukvård

185 Under studietiden kan studenter bli sjuka. Ibland är sjukdomen relaterad
186 till studier. Därför är landets studenthälsomottagningar viktiga för att
187 studenter ska ges rätt förutsättningar att må bra under hela studietiden.
188 På grund av urholkningar i utbildningars budget minskas medlen till
189 studenthälsomottagningar i landet samtidigt som behovet till
190 mottagningarna ökar och i synnerhet för studenter med stressrelaterade
191 problem. SFS anser att en studenthälsomottagning inte får ta ut avgifter
192 från studenter. Studenthälsomottagningarnas verksamhet får inte heller
193 skäras ned som en konsekvens av att lärosäten tvingas bespara. Det är
194 även viktigt att en likvärdig studenthälsomottagning garanteras, så att
195 studenternas välmående inte beror på val av studieort eller utbildning.
196 **#P3-stycke-5**

197 Alla sjukdomar är inte studierelaterade. För att inte riskera att behöva
198 avbryta studier på grund av orsaker utanför den enskildes kontroll är det
199 viktigt att egenavgifterna för tandvård, sjukvård och läkemedel håller en
200 låg nivå, med högkostnadsskydd tillgängligt för alla. Samverkan mellan
201 lärosätenas studenthälsomottagningar, studentkårer och respektive
202 region/landsting bör utvecklas för att studenter som mår dåligt inte ska
203 fastna mellan myndigheter och institutioner i väntan på sin rätta vård.
204 SFS anser att klyftan är så pass allvarligt att regering och riksdag bör
205 främja dessa typer av samverkansinsatser i en högre utsträckning. **#P3-**
206 **stycke-6**

207 3.7 Sociala trygghetssystem

208 Studenters sjukförsäkring är eftersatt. Likaså är inte föräldraförsäkringen
209 anpassad efter studenter. Studenters studietid ska vara lika trygg och lika
210 försäkrad som för andra grupper i samhället. Därför kräver SFS att
211 studenter ska kunna vara sjukskrivna på deltid. Det ska vara självklart
212 att en student ska kunna återuppta sina studier efter en föräldraledighet.
213 SFS anser att studenter ska kunna bilda familj utan att förlora sin
214 sysselsättning. Studenters sjukförsäkring och ersättning vid vård av sjukt
215 barn ska kopplas till sysselsättningen studier istället för studiemedlet för
216 att innefatta alla studenter. När en student återvänder till studierna efter
217 en tids sjukdom har studenten rätt till rehabilitering. **#P3-stycke-7**

218 Ansvaret för studenters rehabilitering ligger på utbildningsanordnarna
219 enligt lag. Det ska vara tydligt vilka insatser studenten har rätt till och
220 vad utbildningsanordnaren är skyldig att erbjuda. Införande av

221 deltidssjukskrivning är en förutsättning för att högskolan ska kunna ta
222 ansvar för studenters rehabilitering. Den student som så önskar ska
223 kunna rehabiliteras tillbaka till studier. Lärosätenas ansvar innefattar att
224 hjälpa studenter som halkat efter på grund av sjukdom genom att
225 formulera en plan för hur de ska komma ikapp och på sikt avlägga en
226 examen. SFS kräver att lärosäten och andra myndigheter anpassar sin
227 verksamhet så att det är möjligt att klara rehabiliteringsansvaret och om
228 så inte sker bör åtgärder vidtas. Rehabiliteringsansvaret hjälper studenter
229 att återgå till studier efter sjukdom och därför anser SFS att
230 verksamheten som anknyter till rehabiliteringsansvaret fokuserar
231 studentens förmåga att återgå tillbaka till studierna. Karenstiden för
232 sjukskrivning och vård av sjukt barn ska sänkas från 30 dagar till
233 maximalt 7. Studenter som är samhällsmedborgare ska på samma vis som
234 andra medborgare kunna vara sjuka med en fungerande
235 socialförsäkring. Det gäller för såväl svenska som internationella
236 studenter. **#P3-stycke-8**

237 Doktoranders trygghetsvillkor varierar beroende på finansieringsform.
238 SFS menar att alla doktorander ska få en trygg anställning från dag ett
239 för att omfattas av de sociala trygghetssystemen. Det är aldrig försvarbart
240 att vägra doktorander en trygg anställning. Det är ett politiskt ansvar att
241 se till att lärosätena anställer alla doktorander och accepterar att
242 kostnaderna därför kan öka något. För doktorander som har anställning
243 på annan plats än i akademien ska lärosätet försäkra sig om att den
244 doktorand är försäkrad genom den andra arbetsgivaren och omfattas av de
245 sociala trygghetssystemen. **#P3-stycke-9**